دیدگاه

تأملی بر رهنمودهای آیت‌الله شب‌زنده‌دار در باب بهره‌مندی از برکات ماه شعبان؛ روزه و مناجات، دو بال برای عروج معنوی

ما از تو به غیر تو نداریم تمنا

مریم احمدی شیروان | فرا رسیدن پانزدهم شعبان المعظم، سالروز ولادت مسعود یگانه منجی عالم‌بشریت، حضرت بقیة‌الله‌الاعظم(عج) نقطه اوج امید و تجلی بزرگ‌ترین اعیاد اسلامی است. این روز بزرگ، نه تنها یک جشن، که قله‌ای معنوی در ماه رحمت و رضوان الهی است؛ ماهی که پیامبر اکرم(ص) در صیام و قیام روزها و شب‌هایش می‌کوشید.

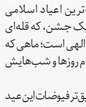

برای درک عمیق‌تر فیوضات این عید خجسته و بهره‌مندی از فرصت استثنایی ماه‌شعبان، بر آن شدیم تا از خوان پربرکت کلام یکی از اساتید برجسته و علمای ربانی، آیت‌الله مهدی شب‌زنده‌دار، از مجتهدان و مدرسان حوزه‌های علمیه شیعی بهره‌مند شویم. در ادامه، یادداشت گرانسنگ ایشان را که چون چراغی فروزان، مسیر سلوک در این ایام نورانی را روشن می‌کند، می‌خوانید.

عنایت ویژه الهی، پاداش سالکان طریق شعبان

در ماه مبارک شعبان باید به روزه اهتمام داشت. امام صادق(ع) در این باره می‌فرمایند: «مَنْ صَامَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ الْبَتَّةَ وَمَنْ صَامَ يَوْمَيْنِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيلَةٍ فِي دَارِ الدُّنْيَا وَلَوْ نَظَرَهُ إِلَيهِ فِي الْجَنَّةِ»؛ هرکس روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد، بهشت بر او واجب می‌شود و کسی که دو روز از این ماه را روزه بگیرد، خداوند تا زمانی که در دنیاست، هم در شب و هم در روز، نظر ویژه به او می‌کند و این نظر تا زمانی که به بهشت برود، ادامه خواهد داشت.

این کنایه از یک عنایت ویژه است. این عنایت مربوط به دنیاست، چون در دنیا، در محدودی بوده و قابلیت ما برای درک فیوضات الهی محدود است. اما در بهشت دائم مورد عنایت ویژه است. این عنایت مربوط به کسی است که دو روز شعبان روزه بگیرد.

«وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيامٍ رَآزَ اللَّهُ فِي عَرْشِهِ مِنْ جَنَّتِهِ كُلَّ يَوْمٍ» (من لایحضره الفقیه، ج۲، ص۹۳)؛ هرکس سه روز در این ماه روزه بگیرد، خداوند را هر روز در عرش زیارت می‌کند.

خدای متعال که جسم نیست، بلکه منظور از حضرت، یک نحو انس، اجتذاب و درک عظمت است که هر روز نصیب این شخص می‌شود. حیف است که به این امور بی‌اعتنا باشیم. آدم سنش که بالا می‌رود، این نعمت‌ها و توانایی‌ها از او گرفته می‌شود و گاهی یک روز هم نمی‌تواند روزه بگیرد. اگر کسی در جوانی‌اش و آن وقتی که توانایی دارد، این کارها را کرد، وقتی که پیر شد و دوست دارد، ولی توان ندارد، باز همان فضائل برای او نوشته می‌شود. خدای متعال این‌گونه مهربان است و از بندگان خود دست‌گیری می‌کند.

مطلب دیگری که باز مهم است و باید به آن توجه کنیم، این است که برخی از آنچه در این ماه وارد شده، خفیف المؤنه است، اما بعضی از آن‌ها کثیر المؤنه و مشکل است. در اینجا باید کسی که این راه را رفته و آگاه است، دست‌گیری و ارشاد کند.

مناجات؛ گشودن افق‌های جدید معرفت و راهیابی به مقام قرب

باید قدر این ایام استثنایی را که خدای متعال در اختیار ما قرار داده، بدانیم. یکی از این فرصت‌ها خواندن مناجات شعبانیه است. مناجات شعبانیه مناجات بسیار پرمحتوا و پرمغزی است که رهبری معظم انقلاب می‌فرمودند: یک وقت از حضرت امام سؤال کردم بین ادعیه و مناجات‌ها کدام را بیشتر شما ترجیح می‌دهید؟ ایشان یک تأملی کردند و فرمودند: دعای کمیل و مناجات شعبانیه.

مرحوم محدث قمی نقل فرمودند آنکه امام(ع) روشنائی این بوده که بر این مناجات مداومت می‌فرمودند، خود این هم نشان‌دهنده عظمت این مناجات است که اراهای مهمی روبه‌روی انسان می‌گشاید و به انسان توجه می‌دهد که انسان خیلی قابلیت ترقی دارد. انسان وقتی غافل یا جاهل باشد نمی‌داند خیلی می‌تواند پرواز کند، قهراً درصدد برنمی‌آید؛ اما وقتی بداند خدای متعال چنین استعدادی را به او داده و چنین قابلیتی را عطا فرموده که «حتی تخرق ابصار القلوب حجب النور فتصل الی معدن العظمة» به فکر می‌افتد بالاخره شاید بتواند به این مقام هم دست پیدا کند.

ادعیه وارده در این دو سه ماه خیلی اهمیت دارد؛ برای اینکه آفاق جدیدی را به روی انسان باز می‌کند، توجه می‌دهد و انسان را از غفلت بیرون می‌آورد که راه هموار است و ان شاءالله با مدد الهی می‌توان ارتقا پیدا کرد. وفقنا الله جمیعا برای دست یافتن به این نعمت‌های بزرگ الهی، ان شاءالله.

نیم نگاه

عاشقان فرش رهت کرده همه دیده خویش

علی خوش‌زبان | امام زمان(عج) امام دوازدهم، فرزند بلافصل امام یازدهم حضرت امام حسن عسکری(ع) است؛ در شکل و خوی شبیه جدش پیغمبر(ص). چهره‌اش تابناک و بر گونه راستش خالی سیاه دارد. دندان‌هایش از هم فاصله داشته و بر چهره‌اش علامتی دیده می‌شود. وقتی ظهور کند در شکل جوانی شوخ‌سیما حدود چهل ساله با قامتی معتدل و پیشانی وسیع و بلند که بر شانه‌هایش ریخته است و چشمانی درشت و سیاه و ابروانی پیوسته و شانه‌ی عریض جلوه خواهد کرد.

نام و کنیه ایشان همان نام و کنیه حضرت رسول اکرم(ص) ابوالقاسم محمد است و چون ذکر نام و کنیه حضرتش در زمان غیبت کبری مجاز نیست به لقب‌های مشهور از قبیل حجت حجت، حضرت مهدی، حضرت قائم، ولی عصر و امام زمان از ایشان یاد می‌شود.

تولد امام زمان شب جمعه پانزدهم شعبان سال ۲۵۵ هجری قمری در شهر سامرای عراق واقع شده است که لشکرگاه خلفای عباسی بود و حضرت امام حسن عسکری(ع) با خانواده خود به حال تبعید و تحت نظر در آن به سر می‌بردند.

دوران امامت حضرت حجت(عج) از سال ۲۶۰ هجری قمری که سال رحلت پدر بزرگوارش است آغاز می‌شود.

دوران غیبت ایشان که از سال ۲۶۰ هجری قمری شروع می‌شود به دو قسمت تقسیم شده است:

۱- غیبت صغری از سال ۲۶۰ هجری قمری آغاز شده و در سال ۳۲۹ هجری قمری پایان می‌یابد. در این دوران نسبتاً کوتاه ۶۹ ساله عده‌ای از بزرگان مسلمین به حضور امام(عج) شرفیاب می‌شدند، به ویژه چهار تن از آنان به عنوان نایبان خاص به اسامی: ابوعمر عثمان سعید عمروی، ابوجعفر محمد بن عثمان عمروی، ابوالقاسم حسین بن روح نوبختی، علی بن محمد سمری، از سال ۲۶۰ تا ۳۲۹ هجری قمری یک پی از دیگری با تعیین امام(ع) واسطه میان امام(ع) و شیعیان بودند و ادامه امور دینی شیعیان را به عهده داشتند.

۲- غیبت کبری از سال ۳۲۹ هجری قمری شروع شده و تاکنون ادامه دارد و پایان آن، آغاز ظهور امام زمان(عج) است. در این دوران نایب خاصی در میان نیست، ولی زیارت امام زمان(عج) به خواست خدا و اراده امام برای مسلمانان پاک امکان‌پذیر است.

امامت ایشان مانند امامت سایر امامان(ع) از طریق تواتر خبر از پیغمبر اسلام(ص) و ائمه پیش از ایشان ثابت شده است.

طول عمر امام زمان(عج) مطلبی نیست که موجب استبعاد شود، زیرا در همین زمان خودمان به‌طور متعدد نام کسانی را شنیده‌ایم و عکس و تفصیلات زندگی آنان را در روزنامه‌ها خوانده‌ایم که بیش از ۱۵۰ سال عمر کرده‌اند.

اساساً باید توجه داشت آنچه غیرمعمولی است دو صورت دارد؛ یکی خلاف عادت است و دیگری خلاف عقل. چیزی نشدنی است که خلاف عقل باشد و گرنه امور خلاف عادت به خواست خدا بسیار ممکن است اتفاق افتد که معجزات انبیا و طول عمر و غیبت بزرگ حضرت حجت(عج) از آن جمله است و اصولاً موضوع به علم و قدرت خدا برمی‌گردد. یعنی وقتی ما به علم و قدرت ذاتی و بی‌نهایت خدا معتقد شدیم و از طریق خبر متواتر از رسول خدا(ص) و ائمه هدی(ع) به امامت حضرت حجت(عج) یقین پیدا کردیم دیگر جایی برای اشکالی در این خصوص باقی نمی‌ماند.

به‌علاوه ما می‌دانیم از اسباب غیبت امام زمان(عج) آماده نبودن اکثریت مردم برای پیروی اعتقادی، عملی و اخلاقی از او راه راست و روش درست اسلام است و تا این آمادگی پیدا نشود و اکثریت جامعه بشری از ناپاکی، نادرستی و کج‌رفتاری خود به جان نیاید و بی‌سامانی باطنی خود عاجز نشود و تا افراد بشر، بلوغ کامل عقلی پیدا نکنند طهور امام زمان(عج) آن فایده عظیمی را که از آن مقصود است به بار نمی‌آورد و به همین دلیل تاکنون این ظهور مقدس واقع نشده است.

باید دانست انتظار و آرزوی ظهور یک مصلح بزرگ جهانی برای اجتماعات بشری خیر و سعادت به ارمغان می‌آورد و از گذشته‌های دور تا عصر حاضر کمال مطلوب همه متفکران و خردمندان جهان بوده است. در کتاب‌های دینی بسیار به‌طور کلی از این وضع و ظهور فوق‌العاده یاد شده و در اخبار اسلامی از پیغمبر(ص) و ائمه دین اسم و رسم و خصوصیات و مشخصات روشن این فرد برجسته آفرینش به‌طور صحیح نقل شده که برای هیچ آدم دانا و منصفی مجال تردید باقی نمی‌گذارد. به‌ویژه که مأموریت امام زمان(ع) از جانب خدا مهم‌ترین مأموریت جهانی یعنی تحکیم عدل کامل و ترویج حق قاطع در تمام زوایای زندگی انسانی است و ناگفته پیداست که انجام این مأموریت بزرگ، کمال مطلوب هر انسان خردمندی است.

گفت‌وگو

در گفت‌وگو با آیت‌الله اشرفی شاهرودی مطرح شد

نیمه‌شعبان؛ تجلی امید و عدالت‌خواهی

ریحانه عامل نیک | نیمه‌شعبان، سالروز ولادت باسعادت حضرت ولی عصر امام مهدی(عج) فرصتی ارزشمند برای بازخوانی فرهنگ انتظار و تبیین نقش آن در زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان است. اندیشه مهدویت همواره یکی از ارکان مهم در بسیاری از باورها و ادیان بوده، کما اینکه در اعتقاد و باورهای شیعه نیز از جایگاه والایی برخوردار است و در طول تاریخ، الهام‌بخش امید، عدالت‌خواهی و پویایی در جامعه اسلامی بوده است.

در این راستا، با حضرت آیت‌الله شیخ مصطفی اشرفی شاهرودی، استاد برجسته درس خارج حوزه علمیه خراسان و بنیان‌گذار و مدیر عالی مرکز تحقیقات اسلامی مشهد مقدس گفت‌وگویی داشتیم تا از دیدگاه‌های ایشان درباره جایگاه امام زمان(عج)، فلسفه انتظار و پیام‌های معنوی و اجتماعی نیمه‌شعبان برای جامعه امروز بهره‌مند شویم. در ادامه مشروح آن را می‌خوانید.

بشارت امامت حضرت مهدی(عج)

آیت‌الله اشرفی شاهرودی با اشاره به این امر که قلم‌ها از ذکر ستایش‌ها و فضائل حضرت مهدی(عج) عاجزند، با اشاره به نوید امامت بر حق ولی‌عصر(عج) در روایات نبی اکرم(ص) بیان فرمودند: با مطالعه سیره نبی اکرم(ص) و روایات مشخص می‌شود پیامبر(ص) به وجود ولی‌عصر(عج) بشارت و خبر داده و در معرفی ایشان می‌فرمایند او کسی است که زمین را از قسط و عدل پر می‌سازد پس از آنکه از ظلم و جور پر شده باشد. براساس شواهد و روایات موجود در تاریخ و منابع دینی ما اینکه حضرت مهدی(عج) وصی پیامبر(ص) است، مورد اتفاق تمامی مسلمانان است.

بشارت درباره حضرت مهدی(عج) در خطبه غدیر

آیت‌الله اشرفی شاهرودی همچنین در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به جایگاه بنیادین اندیشه ولایت در باورهای ما مطرح کرد: پیامبر(ص) در بخشی از خطبه روز غدیر برای اعلام وصی بودن حضرت علی(ع) به معرفی حضرت مهدی(عج) پرداختند: «ای گروه مردم! بدانید که من انذارکننده و علی هدایت‌کننده است، ای گروه مردم! من نبی و علی وصی است. بدانید که خاتم امامان، قائم مهدی، از ماست. بدانید که او مسلّط و قاهر در دین است. بدانید او از ستمکاران انتقام خواهد گرفت. بدانید او فاتح قلعه‌ها و شهرهاست. بدانید او مشرکان و دشمنان دین را نابود می‌کند. بدانید او خونبهای اولیای خدا را می‌گیرد. بدانید او یاری‌رسان دین خداست. بدانید او از دریای وسیع حقیقت و معرفت می‌نوشد. بدانید او هر کس را به فراخور حال، استعداد و کردارش مقام و رتبه می‌دهد. بدانید او برگزیده و منتخب خداوند است. بدانید او وارث علوم [انبیا] و محیط بر [حقایق] آن است. بدانید او مخبر پروردگار و معرف ایمان به او است. بدانید او صاحب عقل سلیم و ثبات در رأی و عمل است. بدانید امور دین الهی به او واگذار می‌شود. بدانید پیامبران گذشته به وجود او بشارت داده‌اند. بدانید او حجت باقی خداست و پس از او حجتی نیست و حق تنها با او و نور تنها نزد او است. بدانید او همیشه پیروز است و شکست در او راهی ندارد» (الاحتجاج، ترجمه جعفری، جلد۱، صفحه ۱۳۹).

انتظار فرج افضل اعمال است

آیت‌الله اشرفی با اشاره به این مطلب که در فرهنگ اسلامی انتظار فرج، با فضیلت‌ترین و محبوب‌ترین اعمال نزد خداوند متعال است، بیان فرمود: منتظر حقیقی کسی است که صالح باشد. به فرموده امام زین‌العابدین(ع) منتظران ظهور حضرت، بهترین مردم هر زمانی هستند. ابوخالد از امام زین‌العابدین(ع) چنین نقل کرده است: «غیبت دوازدهمین ولی خدا از جانشینان و امامان پس از رسول خدا(ص) طولانی خواهد بود. ای ابوخالد، مردم زمان غیبت او که به امامت او ایمان دارند و منتظر ظهور او هستند، بهترین مردم هر زمانی هستند، زیرا خداوند متعال به آن‌ها چنان عقل، فهم و دانشی داده است که غیبت برای آن‌ها مانند مشاهده است و آن‌ها را در آن زمان مانند کسانی قرار داده است که در پیشگاه رسول خدا(ص) با شمشیر جنگیدند. آن‌ها مخلصان و شیعیان واقعی ما و دعوت‌کنندگان به دین خدا، در پنهان و آشکار هستند» (بحارالانوار، جلد ۵۲، صفحه ۱۲۳) و به تعبیر حضرت امام جواد(ع) اشخاصی که منتظر خروج حضرت مهدی(عج) هستند، انسان‌هایی با اخلاص‌اند. (کمال‌الدین و تمام‌النعمة، جلد ۲، صفحه ۳۷۸)

تشخیص حق از باطل

استاد برجسته دروس خارج حوزه علمیه با اشاره به سخنان امام علی(ع) بیان کرد: حضرت امیرالمؤمنین(ع) در خطبه ۱۴۷ نهج‌البلاغه می‌فرمایند: «آگاه باشید به زودی پس از من زمانی فراخواهد رسید که چیزی پنهان‌تر از حق، آشکارتر از باطل، فراوان‌تر از دروغ به خدا و پیامبرش یافت نخواهد شد. نزد مردم آن زمان کالایی کسادتر از قرآن یافت نمی‌شود، اگر آن را درست تلاوت و تفسیر کنند و کالایی پرخریدارتر از آن نخواهد بود، هرگاه از معنای اصلی تحریف شود [و طبق دلخواه افراد تفسیر شود] و در شهرها چیزی ناشناخته‌تر از معروف [نیکی‌ها] و آشناتر از منکر، پیدا نخواهد شد» (نهج‌البلاغه، ترجمه آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی، صفحه ۳۱۱) که البته در این آخرالزمان، امتحان، امتحان سختی است. به تعبیر حافظ:

خوش بود گر محک تجربه آید به میان
تا سیه‌روی شود هر که در او غش باشد.

با تمام دشواری‌هایی که وجود دارد حضرت در ادامه خطبه مذکور، راه را نشان داده و می‌فرمایند: ای مردم! هر کسی از خداوند درخواست نصیحت کند و اطاعت اوامرش را بنماید موفق می‌شود و آن کس که قول خداوند متعال را دلیل و راهنمای خود قرار دهد، «به استوارترین راه» هدایت یابد. زیرا کسی که به خدا پناه آورد، ایمن شود و دشمن خداوند همواره در ترس و وحشت است. ایشان در ادامه، راه شناخت حق و وفادار بودن به پیمان الهی را بصیرت در دشمن‌شناسی دانسته است. یعنی اگر کسانی که راه حق را ترک گفته‌اند و به پیمان قرآن پایبند نبوده‌اند را بشناسیم، می‌توانیم حق را از باطل تشخیص دهیم (نهج‌البلاغه، ترجمه آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی، صفحه ۳۱۳).

وظیفه ما در عصر حاضر

آیت‌الله اشرفی شاهرودی همچنین در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به وظیفه ما در زمان حاضر به دو نکته اساسی اشاره و بیان کرد: اولاً باید بنا داشته باشیم تسلیم فرمان الهی زندگی کنیم. خداوند متعال می‌فرماید: «بی‌گمان کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده و [یا فروتنی] و آرامش را در پیش سپرده‌اند، آنان اهل بهشت‌اند و در آن جاودانه خواهند بود. (سوره هود/ ۲۳)

حتی دوستی و دشمنی‌هایمان بوی الهی داشته باشد که خداوند متعال می‌فرماید: قومی را نیابی که به خدا و روز بازپسین ایمان داشته باشند [و] کسانی را که با خدا و رسولش مخالفت کرده‌اند، هر چند پدرانشان یا پسرانشان یا برادرانشان یا عشیره آنان باشند، دوست ندارند. در دل این‌هاست که [خدا] ایمان را نوشته و آن‌ها را با روحی از جانب خود تأیید کرده است و آنان را به بهشت‌هایی که از زیر [درختان] آن جوی‌هایی روان است درمی‌آورد، همیشه در آنجا ماندگارند، خدا از ایشان خشنود و آن‌ها از او خشنودند. اینان‌اند حزب خدا، آری حزب خداست که رستگاران‌اند (سوره مجادله/ ۲۲). در دو راهی‌ها چه می‌کنیم؟ حضرت امیرالمؤمنین(ع) می‌فرمایند: ای مردم، در راه هدایت به خاطر کمی رهروان آن، ترس به دل راه ندهید (بحارالانوار جلد ۲، صفحه ۲۶۶). اگر امر دایر شد بین دنیا و امام زمان(عج)، آیا دنیای بدون اهل بیت(ع) را رها خواهیم کرد و حتی اگر سختی داشته باشد آن را به جان می‌خریم؟ اشکال نشود که ممکن است شخصی دنیا و اهل بیت(ع) را با هم داشته باشد. فرض بر سر موردی است که فقط یک کدام را می‌توان انتخاب کرد و از دیگری باید دست شست.

نازپرورد تنعم نبرد راه به دوست
عاشقی شیوه رندان بلاکش باشد

ثانیاً این آگاهی‌ها را از اهلش بخواهیم. خداوند متعال می‌فرماید: «پس اگر نمی‌دانید از اهل ذکر جویا شوید» (سوره نحل/ ۴۳). دستور دین را از فقهای زمانی دریافت و تبعیت کنیم که ایمان به دقایق کلام معصوم(ع) واقف بوده و در نزد این اشخاص که عمری را در فهم اسلام و احکام آن سپری کرده‌اند راه، بسیار واضح و آشکار است.

از امام حسن عسکری(ع) چنین نقل شده: از فقها کسانی که خویشتن‌دار باشد، دین خود را حفظ کرده، با هوای نفس مخالفت و از فرمان پروردگارشان اطاعت کند، وظیفه مردم است که از چنین شخصی، پیروی کنند (وسائل الشیعه، جلد ۱۸، صفحه ۹۵). به فرمایش مرحوم علامه حلی هر علمی اسراری دارد که در کتاب‌ها یافت نمی‌شود، بنابراین باید از علما گرفته شود. به همین دلیل است که پیامبر(ص) فرمود: «دانش را از دهان بزرگان بگیرید» و از کسانی که دانش خود را صرفاً از نوشته‌ها می‌گیرند، نهی فرمود. پیامبر(ص) به گفت‌وگو و بحث در مورد دانش دستور داد، زیرا گفت‌وگو و بحث در مورد دانش، نفس را با آمادگی کامل برای دستیابی به مطالب و استخراج ناشناخته‌ها سوق می‌دهد. (تحریر الأحکام الشرعیة، جلد ۱، صفحه ۳۹)

اهتمام به بزرگداشت میلاد امام زمان(عج) برای جامعه امروز اهمیت ویژه‌ای دارد

استاد دروس خارج حوزه علمیه مشهد در ادامه با اشاره به دو نکته در اهمیت پاسداشت میلاد ولی‌عصر(ع) تصریح فرمود: اولاً تعظیم شعائر الهی نشانه پاکی دل است. خداوند متعال می‌فرماید: «و هر کسی شعائر خدا را بزرگ دارد در حقیقت آن، از پاکی دل‌هاست» (سوره حج/ ۳۲). شعائر الهی را باید بزرگ داشت و حرمت آن را حفظ کرد.

ثانیاً وجود نازنین حضرت ولی عصر -ارواحنا لتراب مقدمه الفدا- اعظم شعائر الهی است، زیرا از برکت وجود آن حضرت است که همه روزی داده می‌شوند و زمین و آسمان به واسطه وجود او پابرجاست (مفاتیح الجنان، دعای عدیله) که اگر او نباشد زمین ساکنانش را در خود فرو می‌برد. (بحار الانوار، جلد ۶۰، صفحه ۲۱۳). خداوند متعال می‌فرماید: «و هیچ مرد و زن مؤمنی را نرسد که چون خدا و فرستاده‌اش به کاری فرمان دهند برای آنان در کارشان اختیاری باشد و هر کس خدا و فرستاده‌اش را نافرمانی کند قطعاً دچار گمراهی آشکاری شده است» (سوره احزاب/ ۳۶) و او است که واجب‌الطاعه برای تمام مردم است. (اصول کافی، جلد ۱، صفحه ۱۸۶).

در فرمایش امام رضا(ع) امامت از نظر رزش، والاتر و از نظر جایگاه، برتر و از نظر ژرفا عمیق‌تر از آن است که مردم بتوانند با عقل خود به آن برسند یا با رأی خود به آن دست یابند یا با انتخاب خود امامی را تعیین کنند. (اصول کافی، جلد ۱، صفحه ۱۹۹)

اگر به جایگاه حضرت توجه شود، اهمیت آن بر همگان آشکار خواهد بود.

حضرت مهدی(عج) در نزد برادران اهل تسنن

استاد دروس خارج حوزه علمیه خراسان درباره جایگاه مفهوم امام زمان در باورهای اهل سنت مطرح کرد: برادران اهل تسنن هم حضرت مهدی(عج) را وصی پیامبر(ص) می‌دانند. اکنون به هفت تن از علما و بزرگان اهل تسنن اشاره می‌کنیم.

۱. احمد بن حنبل (متوفی ۲۴۱ هجری قمری) از بزرگان اهل سنت روایت کرده است که رسول خدا(ص) فرمودند: «مهدی از ما اهل بیت است، خداوند امر او را در یک شب اصلاح می‌فرماید» (مسند احمد بن حنبل، حدیث ۶۴۵، جلد ۲، صفحه ۷۴). در روایت دیگری از وجود نازنین پیامبر(ص) چنین نقل شده: «زمین از ظلم و ستم پر می‌شود، سپس مردی از عترت من خروج می‌کند که هفت - یا ۹ - سال فرمانروایی می‌کند و زمین را از قسط و عدل پر می‌سازد» (مسند احمد بن حنبل، حدیث ۱۱۲۲۳، جلد ۱۷، صفحه ۳۲۱).

۲. طبرانی (متوفی ۳۶۰ هجری قمری) نقل کرده رسول خدا(ص) پس از آنکه فرمودند او مردی از من و همنام من است، در ادامه اشاره به وفور نعمت‌های الهی در آن زمان داشته و می‌فرمایند: «در آن زمان آسمان چیزی از بارانش را و زمین چیزی از گیاهانش را دریغ نخواهد کرد» (المعجم الکبیر، حدیث ۱۰۲۲، جلد ۱۹، صفحه ۳۲).

۳. ابوعمرو دانی (متوفی ۴۴۴ هجری قمری) از کعب چنین نقل کرده: «همانا من مهدی را در کتاب‌های پیامبران می‌یابم که در عمل او نه ظلمی است و نه سختی» (السنن الواردة فی الفتن، جلد ۵، صفحه ۱۰۶۱).

۴. ابن کثیر (متوفی ۷۷۴ هجری قمری) پس از ذکر روایتی از ابوالحسن مسلم، اظهار کرده: «این حدیث دلالت بر آن دارد که باید ۱۲ خلیفه عادل وجود داشته باشند» و در ادامه می‌گوید: «و از جمله آنان مهدی است که نامش با نام رسول خدا(ص) و کنیه‌اش با کنیه او یکی است. زمین را پر از عدل و داد می‌کند، همان‌گونه که از ستم و ظلم پر شده بود» (تفسیر القرآن العظیم، جلد ۶، صفحه ۷۸).

۵. ابن حجر هیتمی (متوفی ۹۷۴ هجری قمری) روایتی از ابوالحسن مسلم و ابوداود و نسائی و ابن ماجه و بیهقی نقل می‌کند: «مهدی از عترت من و از فرزندان فاطمه است» (الصواعق المحرقه، جلد ۲، صفحه ۴۷۲).

۶. متقی هندی (متوفی ۹۷۵ هجری قمری) از ابوداود و ابوالحسن مسلم روایت کرده است: «مهدی از عترت من از فرزندان فاطمه است» (کنز العمال، حدیث ۳۸۶۶۲، جلد ۴، صفحه ۲۶۴).

۷. ابن صباغ مالکی (متوفی ۸۵۵ هجری قمری) روایتی نقل می‌کند که تصریح دارد، حضرت مهدی(عج) فرزند حضرت امام حسن عسکری(ع) است. وی با سند خویش از عیسی بن فتح روایت کرده: هنگامی که ابومحمد الحسن در زندان بر ما وارد شد، به من فرمود: «ای عیسی، تو ۶۵ سال و یک ماه و دو روز از عمر داری».

راوی گوید: «همراه من نوشتاری بود که تاریخ ولادت من در آن بود. به آن نگاه کردم، همان‌طور بود که او فرموده بود. سپس به من فرمود: «آیا فرزندی نصیبت شده است؟» گفتم: «نه» فرمود: «خداوندا، به او فرزندی روزی کن که بازوی او باشد، که چه نیکو بازویی است فرزند». سپس این شعر را خواند:

هر کس یاوری داشته باشد، داد خود را می‌ستاند
همانا ذلیل کسی است که یاوری ندارد

سپس به او عرض کردم: «ای سرورم، آیا شما فرزندی دارید؟» فرمود: «به خدا سوگند، به زودی برایم فرزندی خواهد بود که زمین را از قسط و عدل پر می‌کند، اما اکنون نه» (الفصول المهمة، جلد۳، صفحه ۱۰۸۷).

گفت‌وگو

در جوشن، یک مسیر؛ چگونه بیداری انقلاب، زمینه‌ساز بلوغ قلبی انتظار می‌شود؟

عهد بستن دل‌ها برای حکومت نور

مریم احمدی شیروان | در این روزهای پرکرکت که تقویم تاریخ ایران اسلامی، دو نقطه عطف حیاتی را در خود جای داده است؛ از یک سو، یادآوری پیروزی شکوهمند انقلاب در دهه فجر و از سوی دیگر، خیز برداشتن جامعه ایمانی برای جشن میلاد منجی موعود در آستانه نیمه شعبان. این هم‌زمانی، یک فرصت بی‌بدیل برای بازخوانی بنیادهای تمدنی ظهور است. اگر انقلاب اسلامی، بیداری سیاسی و اجتماعی ملت را به نمایش گذاشت، اینک پرسش بنیادین این است چه سازوکاری لازم است تا این بیداری به بلوغ قلبی و آمادگی ساختاری برای تحقق حکومت جهانی ولایت تبدیل شود؟ چگونه می‌توان از مرحله اطاعت قانونی به مرحله حکومت بر دل‌ها گذار کرد؟

در ادامه با واکاوی دقیق آموزه‌های دینی، تبیین می‌کنیم چرا تحقق این آرمان‌های متعالی، مستلزم درک عمیق الگوهای تاریخی مصیبت همچون عاشورا و تداوم جهاد درونی و بیرونی است. برای روشن شدن این مسیر، توضیحات حجت‌الاسلام و المسلمین علیرضا پناهیان، کارشناس دینی را در ادامه می‌خوانید؛ فرمایشاتی که نشان می‌دهد آمادگی برای ظهور، در گرو درک دقیق نسبت میان عاشورا و انتظار است.

چرا نیمه شعبان، کربلا؟

حجت‌الاسلام پناهیان با اشاره به تقارن زمانی و محتوایی نیمه شعبان و ایام زیارتی اباعبدالله‌الحسین(ع) می‌گوید: در شب میلاد امام زمان(عج) که شب توجه به ظهور است، به ما دستور داده‌اند به زیارت اباعبدالله الحسین(ع) برویم. این دستور به ظاهر متناقض، یک پیام عمیق را در خود پنهان دارد. زیارت کربلا در شب نیمه شعبان یادآوری می‌کند چرا کربلا پیش آمد. درواقع، این زیارت به ما می‌فهماند تا زمانی که جامعه به درک درستی از ولایت نرسد، زمینه برای تکرار مصیبت‌ها و ظلم به اولیای خدا وجود دارد. سؤال اساسی این است چرا باید اولیای همه مصیبت برای اولیای خدا پیش بیاید؟ چرا خداوند پیامبران را فرستاد تا ببیند چه کسی به صورت بالغیب آن‌ها را کمک می‌کند؟ اینجاست که ما باید به این درک برسیم که اگر الزامات قانونی سنگین هم نبود، مردم اطاعت از مولا را اصل قرار دهند.

وی در تبیین تفاوت اطاعت قانونی و اطاعت اجباری بیان می‌کند: اگر قرار بود امام زمان(عج) صرفاً با الزامات قانونی، نظارت‌های شدید و دوربین‌های مداربسته، مردم را وادار به اطاعت کنند، می‌توانستند هوشمندانه‌ترین قوانین را وضع و متخلفان را به‌شدت مجازات کنند، اما دین چنین هدفی ندارد. دین به دنبال حکومتی است که بر دل‌ها حکم براند. اولیای خدا در صدر اسلام مظلوم واقع شدند، زیرا مردم را به چیزی که دوست نداشتند، وادار نکردند. اینجاست که باید به آیه قرآن اشاره کرد که حضرت نوح(ع) به مردم فرمود: «آیا ما شما را وادار به چیزی کنیم که دوست دارید؟» (أَنُلْزِمُكُمُوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كَارِهُونَ، سوره هود، آیه ۲۸). این عدم اجبار، زمینه را برای ظلم به اولیای خدا فراهم کرد و امتحان الهی در همین بستر شکل گرفت.

حکومت بر دل‌ها

این کارشناس دینی با ترسیم تصویری از حکومت مطلوب امام زمان(عج) می‌گوید: امام زمان(عج) بر دل‌ها حکومت می‌کند. در این حکومت اگر مردم تخطی کنند، عموم مردم همدیگر را کنترل می‌کنند. امر به معروف و نهی از منکر در حکومت امام زمان(عج) ارزشی به مراتب بالاتر از قانون دارد. در زمان حضرت ولی عصر(عج)، کسی از ترس شعور مردم جرئت مخالفت با امام را ندارد. این همان حکومت انسانی است که در آن در اوج آزادی، سوء استفاده از آزادی صورت نمی‌گیرد. این وضعیت زمانی محقق می‌شود که مردم به این استعداد برسند که نگذارند کربلا پیش بیاید.

ساتد پناهیان در ادامه به نقش محوری مردم در جلوگیری از مصیبت‌های کربلا اشاره و اضافه می‌کند: در صدر اسلام، زمانی که حضرت زهرا(س) غریب شدند، مردم بلند نشدند. وقتی امام حسین(ع) محاصره شدند، مردم برای کمک نیامدند. برعکس، مردم آمدند و برای شهادت حضرت منسجم شدند. اما اگر مردم بر اثر یک فرهنگ غنی، خودشان همدیگر را کنترل کنند که کسی نتواند برای امام جامعه کم بگذارد، بالاترین قدرت برای امام جامعه پدید می‌آید. ما باید از مصائب اباعبدالله الحسین(ع) پیام‌هایی بگیریم که حکومت امام زمان(عج) را مهیا کنیم.

جهاد در نبرد حق و باطل

این استاد حوزه و دانشگاه با اشاره به ایام کنونی و نبرد حق و باطل، به اهمیت جهاد در این دوران می‌پردازد و می‌گوید: جهاد در راه خدا، مفهومی مغفول است که ما امروز در متن آن قرار گرفته‌ایم. در این ایام که دشمن صهیونیستی و حامیانش تهدیداتی را متوجه ما کرده‌اند، توجه به سوره مبارکه محمد(ص) راه‌گشاست. سوره محمد(ص) که به نام مقدس پیامبر اکرم(ص) نام‌گذاری شده است، غالباً درباره جهاد در راه خداست. این سوره سرشار از امید و شجاعت است و دلگرمی محکمی به انسان می‌دهد. این سوره می‌فرماید کسانی که کافر شده و مانع راه خدا می‌شوند، کارشان اثری ندارد. این آیه، دلگرمی محکمی به انسان می‌دهد و به قلب، شجاعت می‌بخشد. من فکر می‌کنم حضرت امام خمینی(ره) جمله معروف «آمریکا هیچ غلطی نمی‌تواند بکند» را از این آیه کریمه گرفته است.

وی در ادامه به آیات دیگری از این سوره اشاره کرده و ادامه می‌دهد: در این سوره آمده است: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ» (سوره محمد، آیه ۷)؛ اگر خدا را یاری کنید، او شما را یاری می‌کند و گام‌هایتان را استوار می‌سازد. همچنین، درباره شهدا می‌فرماید: «وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ» (سوره محمد، آیه ۴)؛ کسانی که در راه خدا کشته می‌شوند، خداوند عمل آن‌ها را ضایع نمی‌کند.